

**KRIŠJĀNA BARONA KONFERENCE
2012**

FOLKLORA LIETOJUMĀ

**2012. GADA 30. UN 31. OKTOBRĪ
LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJĀ**

REFERĀTU KOPSAVILKUMI

Konferenci organizē:

LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta
Latviešu folkloras krātuve

Saturs

I. Barovskis. Htoniskā pasaule latviešu mitoloģijā. Tradicionālais un mainīgais.....	3
A. Broks. Dievturu kustība kā sabiedriskā vide, kurā tradicionālās kultūras mantojums turpina savu pastāvēšanu un attīstību	3
B. Bušmane. Folkloras valoda un izloksnes	4
V. Celms. Folkloras tēlu un ģeometrisko simbolu saistības jautājumi	5
I. Dukalska. Izpildījuma un konteksta mijiedarbība instrumentālās mūzikas tradīcijā	5
I. Garda-Rozenberga. Folkloras lietojumā: radio SWH „Melnā humora tops”	6
A. Juško-Štekele. Sarkangalvītes ceļš: teksti un konteksti.....	6
J. Kursīte. Bāba, māte, dieviete tradīcijā un mūsdienās	7
T. Ķencis. Folkloras kā nacionālās mākslas avots	7
A. Lielbārdis. Buramvārdi un dziednieki mūsdienu pilsētvidē.....	8
G. Ozoliņš. Folkloras vācēja perspektīva: agrīnie latviešu folkloristikas piemēri.....	8
I. Šarkovska-Liepiņa. Folkloras interpretācijas jaunākajā latviešu mūzikā: estētiskās un stilistiskās tendences	9
G. Pakalns. Kā latvieši lieto pasakas: pasaka par stikla kalnu (ATU 530)10	
O. Patjanko. Tautas vijolnieks mūsdienās	11
I. Pīgozne. Mītiskie priekšstati par apģērbu senāk un tagad.....	11
A. Pūtelis. Jaunā izkārtā. <i>Dievturība kā folkloras tekstu interpretācija</i>	12
B. Reidzāne. „Svešo” mitoloģizācija latviešu tautasdziesmās.....	12
D. Roze. „Kāpēc mums nestāstījāt?!”	13
I. Spīča, E. Spīčs. Folkloras lietojums Latvijas etnoproductu radīšanā mūsdienās.....	14
J. Urtāns. „Treji vārti” tautasdziesmās un Kurzemes Elku kalnos	14
K. Vērdiņš. Homoerotisms un latviešu folkloras	15

Ingus Barovskis

LU Humanitāro zinātņu fakultāte

Htoniskā pasaule latviešu mitoloģijā. Tradicionālais un mainīgais

Htoniskā pasaule latviešu folklorā ir viena no sarežģītākajām mitoloģiskajām sistēmām, ar kuru saistās vairāki problemātiski jautājumi, kas ietver gan tās izvietojumu mītiskās telpas uzbūvē, gan arī dažādas citas neskaidrības. Tāpat htoniskā pasaule dažādos veidos tiek izmantota mūsdienu priekšstatos, izveidojot noteiktu simbolisko tēlu loku, kas ar to saistās. Htoniskā simbolika ir aktuāla gan literatūrā, gan mākslā, taču, aktualizējot folkloras funkcijas un izmantojumu dažādos laika posmos, priekšstati par htonisko telpu gan mainās, gan arī saglabā nemainīgu tēlu loku. Referātā aplūkota htoniskās pasaules izpratne tradicionālajā kontekstā, kā arī izpratne par to mūsdienu priekšstatos, izmantojot folkloras ekspedīciju laikā iegūtos materiālus.

Izpratne par htonisko pasauli mūsdienu sabiedrības priekšstatos saistās ar noteiktu folkloras lietojuma slāni — tā ir gan neapzinātā mitoloģisko elementu izmantošana, kas saistās ar dažādiem tabu, gan arī apzināta htoniskās pasaules pārņemšana uz ar to tradicionāli nesaistītiem procesiem. Htoniskā simbolika kļūst par mūsdienu folkloras neatņemamu sastāvdaļu.

Andrejs Broks

Latvijas Dievturu sadraudze

Latvijas Dizaineru savienība

Dievturu kustība kā sabiedriskā vide, kurā tradicionālās kultūras mantojums turpina savu pastāvēšanu un attīstību

Tradicionālo kultūras vērtību lomas izpratne mūsdienu situācijā — ētisko kritēriju dzīvēs godu un gadskārtu tradīciju vienojošā loma tautas identitātes nostiprināšanā dievturu redzējumā.

Brigita Bušmane

LU Latviešu valodas institūts

Folkloras valoda un izloksnes

Folklorai, it īpaši tautasdziesmām, ir liela nozīme latviešu valodniecībā. Visprecīzāk to ir raksturojis Jānis Endzelīns Krišjāņa Barona 100. dzimšanas dienas atceres svinībās 1935. gadā, sacīdams, ka uz viņa sakārtoto „Latvju dainu” pamata „varēja rasties un rodas latviešu filoloģija”.

Būdamas valodas senākas sistēmas, kā folkloras valoda, tā izloksnes ir divi galvenie latviešu literārās valodas avoti jau kopš tās veidošanās sākumiem 19. gadsimta otrajā pusē.

Būtiska folkloras valodas un izlokšņu resp. dialektu atšķirība no literārās valodas ir tā, ka tās cauri gadsimtiem ir veidojušās un attīstījušās mutvārdu formā.

Folkloras valodas un izlokšņu resp. dialektu attieksmes ir visai sarežģīts un maz pētīts jautājums latviešu valodniecībā. Līdzīgi kā latviešu literārā valoda arī folkloras valoda sakņojas izloksnēs. Tādējādi folkloras valoda ir bagāts avots izlokšņu izpētei. Un, jo senāki, plašāki ir folkloras vākumi novadā, jo tie ietver daudzpusīgāku materiālu izlokšņu izzināšanai. Taču ir jāatceras, ka jau 20. gadsimta sākumā folkloras materiālu pierakstītāji ir secinājuši, ka tautasdziesmās (un, protams, vēl lielākā mērā vēstītājā folklorā) izlokšņu īpatnības zūd un ka dziesmu valoda atšķirībā no izloksnes ir tuvāka literārajai valodai.

Viens no bagātākajiem folkloras krājumiem ir pierakstīts Nīcā. Tajā izloksnes parādības fiksētas dažādos valodas līmeņos — fonētikā, vārddarināšanā, morfoloģijā, semantikā. Ļoti bagātu materiālu Nīcā pierakstītās tautasdziesmas sniedz izloksnes leksikas izpētei. Bieži tajā atrodami novadam raksturīgi vārdi, kas ietver visdažādāko informāciju, piemēram, par senajiem lauka un amatniecības darbiem, kas mūsdienās izzūd vai jau ir izzuduši, par valodu kontaktiem, par senu vārdu saglabāšanos perifērijā.

Balstoties uz Nīcā pierakstītās folkloras valodas salīdzinājuma ar izloksnes dotumiem, jāatzīst, ka folkloras izmantojamība izloksnes parādību konstatēšanai ir atkarīga no vairākiem nosacījumiem, kas ir pamatā secinājumu ticamībai.

Valdis Celms

Latvijas Mākslinieku savienība

Latvijas Dievturu sadraudze

Folkloras tēlu un ģeometrisko simbolu saistības jautājumi

Problēmas izcelsme un vēsture. Viedokļu sadursmes un mēģinājumi pamatot šādas saistības pieļaujamību (E. Brastiņš un mitoloģiskā skola). Mītoloģiskās skolas kritika un pārmetumi par nezinātniskumu (G. Zemītis). Izeja no strupceļa un padziļinātāka izpratne par mitoloģisko dainu poētiskās struktūras būtību un simbolu dabu. Strukturālās analīzes pielietojums Jāņa Radvila Paliepas monogrāfijā „Latvju dainas un vedu himnas”. Ģeometriskas zīmes un simboli kā uzbūves jeb struktūras folkloras (tradicionālās kultūras) sinkrētisma skatījumā. Zinātniskuma atjaunošana un jaunā skatījuma horizonti.

Iveta Dukaļska

Rēzeknes Augstskola

Latvijas Universitāte

Izpildījuma un konteksta mijiedarbība instrumentālās mūzikas tradīcijā

Pētījumā tiek analizēta tradicionālās instrumentālās mūzikas repertuāra atbilstība muzicēšanas situācijām: muzicēšana savam priekam, pētniekam vai publiskās uzstāšanās situācijā. Lauka pētījumos iegūtais materiāls tiek analizēts performances teorijas aspektā un meklētas atbildes uz jautājumu, kādi faktori nosaka repertuāra variēšanu un mainīgumu, un vai tā rodas jauns folkloras materiāls.

Ieva Garda-Rozenberga

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

Folkloras lietojumā: radio SWH „Melnā humora tops”

Priekšlasījuma mērķis ir skatīt folkloras lietojumu radio SWH rīta programmā „BB brokastis”, kas tiek veidota sadarbībā ar klausītājiem, tādējādi nodrošinot aktīvu saziņu starp mediju un individu. Tās klausītāji tiek laipni aicināti sazināties ar vadītājiem gan zvanot un rakstot, gan komentējot studijā notiekošo radio mājas lapā. Tāpat regulāri tiek rīkoti dažādi ierastie jautājumu-atbilžu konkursi, taču ir arī tādi, kuru izveidē vērojama līdzvērtīga vadītāju un klausītāju iesaiste, kam raksturīgs humors un izdoma. Jau 18 gadus radio ēterā ik rītu tiek izsludināts „Melnā humora tops”, kurā klausītāji tiek aicināti iesūtīt „jautras atbildes” programmas vadītāju izsludinātajai tēmai. Vērojams, ka klausītāji, lai izdomātu asprātīgāko atbildi, nereti izmanto kultūrā jau atpazīstamus modeļus: kā folklorā atpazīstamas tēmas, motīvus, tekstus, nereti pat žanrus, tā folklorai pietuvinātu izteiksmes veidu, lietojot vien dažas formulas vai alūzijas. Kopumā „Melnā humora tops” tiks analizēts folkloras lietojuma ietvarā, izmantojot šādus atslēgas vārdus: teksts, konteksts, tradīcija, process.

Angelika Juško-Štekele

Rēzeknes Augstskola

Sarkangalvītes ceļš: teksti un konteksti

Referātā paredzēts atklāt Sarkangalvītes tēla un motīva transformācijas no senākajiem folkloras pierakstiem līdz mūsdienām, aktualizējot dažādus žanrus, vides ietekmes u.c. faktorus Sarkangalvītes tēla un motīva izpratnē un interpretācijā. Viena motīva analīze ļaus ieskicēt t. s. internacionālo pasaku motīvu mainību dažādos vides un kultūras kontekstos.

Janīna Kursīte

LU Humanitāro zinātņu fakultāte

Bāba, māte, dieviete tradīcijā un mūsdienās

Referātā tiek aplūkota jēdzienu 'māte' — 'bāba' — 'dieviete' savstarpējā korelācija latviešu folklorā un mūsdienu izpratnē. Tiek skaidrots, vai, piemēram, Saules māte, Laimas māte ir māte Saulei, Laimai jeb tas ir Saules, Laimas sievišķās hipostāzes apzīmējums, proti, ka viņas nav meitas, bet gan mātes statusā. Vai Saules māte tādā gadījumā nozīmē to pašu, ko Ūdens vai Zemes māte? Ko folklorā saprot ar Dzīvības māti, Nešu māti u. c.

Tie aplūktas semantēmas 'bāba' nozīmes — 1) veca sieva; sieviete, sieva; 2) vārdotāja, ragana; 3) pārdabiska, divdabīga būtne, citviet saukta par Māti; 4) lamu vārds. Vai Ūdens māte un Ūdens bāba ir sinonīmi, kas ir Mēslu bāba, vai Mēslu bāba var tikt saukta arī par Mēslu māti. Kāpēc lakstīgalu sauc par gudru bābu?

Toms Ķencis

LU LFMI Latviešu folkloras krātuve

Folklorā kā nacionālās mākslas avots

Latviešu folklorā un mitoloģijā tika artikulētas kā autentisks un oriģināls latviešu tautas kultūras mantojums vēl pirms izskanēja pirmie aicinājumi izveidot no citām tautām atšķirīgu latviešu tēlotājmākslu. 19. gadsimta pēdējās divās desmitgadēs otrās paaudzes latviešu mākslinieki izvēlējās dažādas stratēģijas, kurām sekojot būtu iespējams iedibināt oriģinālu latviešu nacionālās mākslas tradīciju. Mans mērķis ir izsekot, cik tālu noteiktos darbos un ar mākslas teoriju saistītajās debatēs jau artikulēts kultūras mantojums — folklorā — tika izmantots par pamatu cita, jaunākā kultūras lauka identitātes veidošanā.

Aigars Liebārdis

LU LFMI Latviešu folkloras krātuve

Buramvārdi un dziednieki mūsdienu pilsētvidē

Mūsdienu pilsētvide pretstatā lauku videi ir aktīvāka un ātrāk adaptējas izmaiņām, ko ievieš tirgus ekonomika. Dziednieku, vārdotāju funkcionēšana pilsētvidē ir pakļauta ietekmēm, kas līdz šim vārdošanas tradīcijai nav bijušas raksturīgas, piemēram, „dziednieks” ir kļuvis par oficiālu profesiju, dziednieki apvienojas organizācijās, tiek aktīvi izmantoti plašsaziņas līdzekļi un interneta resursi utt. Arī buramvārdu funkcionēšanā ir radušās izmaiņas — tos vairs neglabā slepeni, bet gan labprāt nodod interesentiem un pat publicē praktiskai lietošanai.

Gatis Ozoliņš

LU LFMI Latviešu folkloras krātuve

Daugavpils Universitāte

Folkloras vācēja perspektīva: agrīnie latviešu folkloristikas piemēri

Klasiskajā folkloristikā liela uzmanība ir tikusi pievērsta tekstam, folkloras žanriem, ko savukārt 20. gs. 60. gados nomainīja pastiprināta interese par teicēju. Tomēr starp tekstu un teicēju ir vēl viena persona — vācējs (pierakstītājs), kas līdz šim ir mazāk analizēta folkloristikas vēstures sastāvdaļa. Īstenībā ne teksta, ne teicēja nebūtu (vai mēs par viņiem/-ām neuzzinātu), ja iniciatīvu neizrādītu vācējs. Latviešu folkloristikā ir redzamas un spilgtas personas, kas iemieso folkloras vācēja tēlu, un maz zināmas, gandrīz anonīmas personas, kuru devums, lai arī bieži neliela apjoma, tomēr ietilpst kopīgajā „svētajā mantojumā”, veikts ar lielu pietāti un uzņēmību. Te nozīmīgs aspekts ir izvērtēt „epizodiskās intereses” iemeslus, kauzalitāti.

Referātā iecerēts pievērsties folkloras vācējam, „uztaustīt” viņa (viņas) redzējumu/perspektīvu, aprakstīt intereses motīvus, vākšanas pieredzi, vācēja refleksijas, kas bieži vien ir īsas piezīmes, teicēju izvēli, pieraksta veidu u. tml. Pamatā uzmanība tiks veltīta

agrīnajiem (19. gs. beigas–20. gs. sākums) latviešu folkloristikas pierakstiem (A. Aizsils, M. Celmiņš, P. Blaus, A. Jurjāns u. c.); šī analīze ļautu izvērst priekšstatus par latviešu folkloras un etnogrāfijas materiālu vākšanu lietojumā, tāpat ļaujot analizēt arī mūsdienīgu pētniecisko pieredzi (piemēram, Daugavpils Universitātes studenti kā folkloras vācēji ikgadējās lauka praksēs u. c.).

Ilze Šarkovska-Liepiņa

*LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts
Latvijas Mūzikas akadēmija*

Folkloras interpretācijas jaunākajā latviešu mūzikā: estētiskās un stilistiskās tendences

Nacionālo mūzikas kultūru identitāti, profesionālo mūziku un tās stilistiku būtiski ietekmē tautas muzikālās tradīcijas. Taču katrā laikmetā, katrā vēsturiskajā periodā folkloras estētiskās interpretācijas atšķiras.

Pārmaiņas profesionālo komponistu attieksmē pret folkloras materiālu un tā izmantojumu ir notikušas arī pēdējo 30 gadu laikā. Šo procesu ietekmējušas gan politiskās un sociālās pārmaiņas sabiedrībā, gan pašas folkloras kustības attīstības tendences, gan izmaiņas latviešu profesionālās mūzikas estētikā kopumā.

Līdz ar Latvijas brīvvalsts atjaunošanu pagājušā gadsimta 90. gados nacionālās identitātes apdraudētības izjūta sabiedrībā mazinājās. Folkloras kustība zaudēja sociāla un politiska protesta raksturu, ieguva stabilu, valstiski akceptētu statusu, vērtās plašumā, profesionalizējās. Savukārt, profesionālajā mūzikā notika tuvināšanās Rietumu avangarda estētikai, apgūstot padomju perioda laikā liegto tehnoloģiju arsenālu un estētikas konsekvences, liekot jaunrades centrā skaniskā materiāla pašvērtību. Kopumā komponistu daļradē iezīmējas internacionalizācijas tendence.

21. gadsimta pirmajās dekādēs identificējamās sekojošas tendences:

eksotiska, neparasta cittautu folkloras materiāla (gan mūzikas, gan valodas elementu) izmantošana (Santa Ratniece, Mārtiņš Viļums, Ēriks Ešenvalds u. c.);

laikmetīgu izteiksmes līdzekļu pielietojums, iekļaujot skaņdarbos citātus ar autentiskiem latviešu (lībiešu) folkloras ierakstiem (Pēteris Butāns, Juris Karlsons, Ēriks Ešenvalds u. c.);

folkloras kopu un citu folkloras interpretu profesionalizācija un tās veicināta jaunrade (Ilga Reizniece, Valdis Muktupāvels, Laima Jansone u. c.);

žanriskie un stilistiskie meklējumi t. s. „pasaules mūzikas” (*world music*) daudzveidībā — džeza, elektroniskās mūzikas, popmūzikas u. c. virzienos (Valts Pūce, Ilga Reizniece u. c.).

Guntis Pakalns

LU LFMI Latviešu folkloras krātuve

Kā latvieši lieto pasakas: pasaka par stikla kalnu (ATU 530)

Kaut gan šī pasaka vairākos variantos sastopama jau A. Bīlenšteina un F. Brīvzemnieka vākumos, par „vispopulārāko latviešu pasaku” (visvairāk variantu P. Šmita krājumā) tā laikam gan būs kļuvusi pēc Raiņa lugas „Zelta zirgs”. Cik pazīstama šī pasaka ir citu Eiropas tautu tradīcijās? Ko par pasakas vēsturi stāsta tās varianti? Vai skolā mācītā Raiņa lugas interpretācija nav aizēnojusi pasakas saturu? Iespēju robežās mēģināšu ieskicēt to, kā šī pasaka tikusi izmantota latviešu identitātes konstruēšanā, politisko u. c. mērķu sasniegšanā un interneta diskusijās mūsdienās, kā arī meklēšu atbildi uz jautājumu: vai šāds pasakas lietojums varētu būt tipisks latviešu kultūrai?

Oskars Patjanko

Latvijas Mūzikas akadēmija

Tautas vijolnieks mūsdienās

Jurģis Ukrins ir žeimaišu izcelsmes tautas muzikants, kurš lielāko daļu savas dzīves ir pavadījis Latvijā. Dzimis un audzis muzikantu ģimenē, Jurģis jau no agras bērnības iemācījās spēlēt dažādus mūzikas instrumentus un turpina tos spēlēt vēl joprojām. Viņš ir lieliski saglabājis tradicionālo repertuāru un spēles stilu, bet muzicēšanas situācijas ir mainījušās — ja jaunībā Jurģis visbiežāk spēlējis dzimtajā ciemā dažādās sadzīves viesībās, tad mūsdienās muzicēšana nereti notiek uz skatuves dažādu folkloras festivālu ietvaros. Darbojoties folkloras kustībā, Jurģim ir mainījies repertuārs — tajā ir ienākušas vairākas populāras latviešu dziesmas un deju melodijas. Tajā pašā laikā, jūtot folkloras kustības dalībnieku pieprasījumu pēc tradicionālītes, Jurģis kopā ar citiem Rīgas lietuviešiem ir izveidojis kapelu, kurā cenšas saglabāt bērnībā apgūto ansambļa veidošanas principus un tā skanējumu.

Referātā tiks apskatīta muzicēšana tradicionālā vidē, balstoties uz Jurģa atmiņu stāstījumiem, un tā salīdzināta ar muzicēšanas situācijām mūsdienās.

Ieva Pigozne

Latvijas Kultūras akadēmija

Mītiskie priekšstati par apģērbu senāk un tagad

Pētījums veikts kā turpinājums autores promocijas darbā pētiem senāku laiku priekšstatiem par apģērbu, kuri sastopami tautas ticējumos. Autore intervējusi mūsdienu Latvijas sievietes dažādās vecuma grupās un dažādās Latvijas vietās un centusies noskaidrot, kuri no senāk populārajiem priekšstatiem, kādi fiksēti „Latviešu tautas ticējumos” vēl saglabājušies mūsdienās, un kādi priekšstati radušies no jauna. Referātā stāstīts par to, cik lielā mērā ar apģērbu saistītie mītiskie priekšstati ir izplatīti sabiedrībā un kā tie ir mainījušies līdz ar apģērba modernizēšanos un plašsaziņas līdzekļos pieejamo informāciju.

Aldis Pūtelis

LU LFMI Latviešu folkloras krātuve

Jaunā izkārtā.

Dievturība kā folkloras tekstu interpretācija

20. gadsimta pirmajā pusē bija iezīmējās pretējas tendences: no vienas puses seno priekšstatu noliegšana un atmešana "modernās pasaules" vārdā, no otras — interese par pastāvošajai oficiālajai kultūrai svešo, veidojot ko jaunu un vēl nebijušu.

Lielākā interese par senatnes kultūru kā jaunās kultūras avotu un pamatu bija raksturīga mazajām nācijām, kas šajā laikā bija guvušas iespēju veidot savu patstāvīgu valsti. Centieni šajā laukā varēja gūt visai dažādu ievirzi.

Iepriekš minētajam mērķim bija veltīti arī Ernesta Brastiņa darbi. Tajos atrodams modernisms ar zināmu nacionālu ievirzi („Glezniecības pasterdienas”), praktiski norādījumi jauna mākslas virziena, „latviskā stila” veidošanai. Tomēr droši vien vislabāk zināma ir E. Brastiņa iedibinātā latviskā ticība — dievturība, kas, izmantojot folkloras materiālu, vienlaikus gan tiecas stiprināt latvisko apziņu, gan noliedz valdošo kristietību. Dievturība arvien ir saglabājusi vienu jau E. Brastiņa izvirzītu tēzi: ka tā ir nākotnes reliģija, piemērota jaunā laikmeta cilvēkam un viņa domāšanas veidam.

Tā kā par dievturības pamattekstiem izvēlētas tautasdziesmas, šīs ticības sistēmas veidošana saistīta ar folkloras tekstu interpretāciju, kas uzrāda gan personības, gan laikmeta iespaidu un ir mainījusies laika gaitā.

Beatrise Reidzāne

LU LFMI Latviešu folkloras krātuve

„Svešo” mitoloģizācija latviešu tautasdziesmās

Ziņojumā analizēti tautasdziesmu teksti, kuros apdziedāti divi 17. gs. jaunpienācēji Latvijas teritorijā, kad no Vācijas un Polijas zemēm sadalītajā Livonijā ienāca *čigāni* un *žīdi* (no 20. gs. 40. gadu vidus lietots etnonīms *ebreji*), abi etnonīmi ir aizgūti no poļu

valodas. Ziņojums veltīts tiem lingvistiskajiem un semantiskajiem procesiem, kas risinājušies tautasdziesmu specifiskajā vidē 400 gadu garumā, adaptējot „svešos” un izstrādājot robežlīnijas starp „mūsu”, t. i., latviešu un „svešo”.

Daina Roze

Nacionālais botāniskais dārzs

„Kāpēc mums nestāstijāt?!”

Referāts iepazīstinās ar klasiskās un mūsdienu folkloras izmantošanas iespējām dabaszinātņu lekcijās. Pieredze iegūta 22 gadu pedagoģiskā darbībā koledžas tipa mācību iestādē un lasot populārzinātniskas lekcijas dažādām sociālajām grupām.

Tiks sniegts ieskats anekdošu, pasaku, teiku, sakāmvārdu, parunu, pozitīvo un negatīvo pieredzes stāstu, nostāstu, interneta folkloras izmantošanas iespējās zināšanu apguves procesa organizēšanā.

Īpaša vērība referātā pievērsta vēstītājfolkloras izmantošanai lekciju strukturēšanā, studentu motivēšanā aktīvai dalībai mācību procesā, kā arī latviskās, lokālās un profesionālās identitātes konstruēšanā.

Atklāta pieredze folkloras izmantošanā socializācijas procesā, integrējot mežsaimniecības specialitātes studentus sociālajā un mācību vidē, attiecību „students–students”, „students–pasniedzējs” problēmu risināšanā.

Atklāta nepieciešamība veidot stāstu krājumu konkrētām lekciju tēmām un sniegti ieteikumi tā veidošanās, papildināšanas un izmantošanas procesā.

Inese Spīča, Ernests Spīčs
Biznesa kompetences centrs

Folkloras lietojums

Latvijas etnoproductu radīšanā mūsdienās

Darba mērķis ir izpētīt folkloras lietojumu mūsdienu Latvijas etnoproductos. Uzdevums ir noskaidrot to etnoproductu klāstu, kur ir izmantota folkloras un parādīt jaunas iespējas folkloras izmantošanā.

Folkloras izmantojums ir sasaistīts ar Latvijas etnoproductu katalogu, kurā tie sagrupēti atbilstoši cilvēku vajadzībām. Darbā iestrādāti folkloras izmantošanas pamatprincipi, kas var noderēt jaunu etnoproductu radīšanai.

Juris Urtāns
Latvijas Kultūras akadēmija

„Treji vārti” tautasdziesmās un Kurzemes Elku kalnos

Izvērstāka doma: tautasdziesmas ar vārdu savienojumu „treji vārti” pierakstu vietas situējas galvenokārt Lejaskurzemē, lai gan ir arī citur Latvijā. Daļa no šīm tautasdziesmām ir ar izteiktu mitoloģisku zemtekstu. Lejaskurzeme ir teritorija Latvijā, kur koncentrējas tā sauktie Kurzemes Elku kalni: par svētvietaš uzskatīti pilskalnveidīgi veidojumi, kuru ļoti raksturīga pazīme ir ne viena, bet vairākas ieejas (treji vārti), koncentriska mākslīgi veidota vaļņu un grāvju sistēma. Kurzemes Elka kalnu datējums vairāk attiecināms uz m. ē. II g. t. pirmajiem gadsimtiem. Tie daļēji arheoloģiski pētīti (Gramzdas Saulītēni; Durbes Šilderi). Paralēles Kurzemes Elku kalniem ir Prūsijā. Kurzemes Elku kalnu lokalizācija sedzas un ir līdzīga ar tautasdziesmu ar motīvu „treji vārti” pierakstu vietām. Tātad ir līdzība divos fenomenos, kas var līdzēt skaidrot no vienas puses tautasdziesmu mitoloģiskā satura praktisko izpaušumu, bet no otras puses — iegūt papildiespējas skaidrot Kurzemes Elku kalnu nozīmi.

Kārlis Vērdiņš

LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts

Homoerotisms un latviešu folklorā

Lai arī mūsdienu diskusijās par seksualitāti pagātne un tradicionālā kultūra tiek konstruētas kā heteronormativitātes bastioni, avoti un citu tautu folkloras pētījumi dažreiz liecina ko citu. Referātā paredzēts analizēt nenormatīvas seksualitātes izpausmes pagātnes liecībās un veidot diskusiju par to klātbūtnes izvērtēšanas iespējām latviešu folklorā, piemēram, Pētera Birkerta apkopotajā „Latvju tautas anekdošu” nerātņo anekdošu sējumā (1930).